ZBIÓR

UKŁADÓW ZBIOROWYCH PRACY

ROK III Warszawa, dnia 24 marca 1939 r. Nr 18

TREŚĆ:

44.

ZARZĄDZENIE MINISTRA OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 15 marca 1939 r.

o nadaniu układowi zbiorowemu pracy z dnia 19 września 1938 r. mocy powszechnie obowiązującej dla wszystkich młynów na obszarze miasta Chełma Lubelskiego.

Na podstawie art. 21 ustawy z dnia 14 kwietnia 1937 r. o układach zbiorowych pracy (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 242)

i rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 31 maja 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 316) zarządzam co następuje:

§ 1.

Układowi zbiorowemu pracy, zawartemu w Chełmie w dniu 19 września 1938 r., nadaję moc powszechnie obowiązującą dla wszystkich młynów na obszarze miasta Chełma Lubelskiego.

Tekst powyższego układu został ogłoszony przy obwieszczeniu Ministerstwa Opieki Społecznej z dnia 10 lutego 1939 r. (Zbiór Układów Zbiorowych Pracy Nr 10, poz. 30).

§ 2.

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Opieki Społecznej:

(—) *M. Zyndram-Kościałkowski*

45.

OBWIESZCZENIE MINISTERSTWA OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 7 marca 1939 r.

o wniosku w sprawie nadania mocy powszechnie obowiązującej dla wszystkich zakładów graficznych na obszarze miasta Krakowa układowi zbiorowemu pracy z dnia 30 września 1938 r.

Ministerstwo Opieki Społecznej obwieszcza, że następujące zakłady graficzne w Krakowie: Zakłady Graficzne „Akropol", Drukarnia Ilustrowanego Kuriera Codziennego, Drukarnia Narodowa, Drukarnia Przemysłowa, Zakłady Graficzne „Styl", Drukarnia „Sztuka", Drukarnia Związkowa, Drukarnia W. L. Anczyca i Ski, Nowa Drukarnia Dziennikowa, Drukarnia Polska, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, Drukarnia Instytutu Rzemieślniczo - Przemysłowego, Drukarnia Literacka, Drukarnia Litodruk i Drukarnia Pośpieszna oraz Związek Za-

wodowy Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział w Krakowie, zgłosiły do Ministerstwa Opieki Społecznej w myśl art. 21 ustawy z dnia 14 kwietnia 1937 r. o układach zbiorowych pracy (Dz. U. R. P. Nr 31, poz. 242) oraz rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dnia 31 maja 1937 r. (Dz. U. R. P. Nr 40, poz. 316) wniosek o nadanie mocy powszechnie obowiązującej dla wszystkich zakładów graficznych na obszarze miasta Krakowa układowi zbiorowemu pracy, zawartemu w Krakowie w dniu 30 września 1938 r.:

a) po stronie pracodawców przez następujące zakłady graficzne w Krakowie: Zakłady Graficzne „Akropol", Drukarnia Ilustrowanego Kuriera Codziennego, Drukarnia Narodowa, Drukarnia Przemysłowa, Zakłady Graficzne „Styl", Drukarnia „Sztuka", Drukarnia Związkowa, Drukarnia W. L. Anczyca i Ski, Nowa Drukarnia Dziennikowa, Drukarnia Polska, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, Drukarnia Instytutu Rzemieślniczo - Przemysłowego, Drukarnia Literacka, Drukarnia Litodruk i Drukarnia Pośpieszna,

b) po stronie pracowniczej przez Związek Zawodowy Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział w Krakowie.

Tekst układu zbiorowego pracy podany jest poniżej.

Sprzeciwy w sprawie nadania powyższemu układowi mocy powszechnie obowiązującej wnosić należy do Ministra Opieki Społecznej za pośrednictwem Inspektora Pracy VII Okręgu (Kraków, ul. Straszewskiego 28) w ciągu dni 14.

Termin 14-dniowy biegnie od daty ogłoszenia niniejszego obwieszczenia.

(—) *M. Klott*

Główny Inspektor Pracy
i Dyrektor Departamentu

1 zał.

Zał. do obw. M. O. S. z dn. 7.III.1939 r.

UKŁAD ZBIOROWY PRACY.

W dniu 30 września 1938 r. w Inspektoracie Pracy 38 Obwodu w Krakowie, w obecności inspektora pracy 38 Obwodu w Krakowie, p. inż. Wacława Królikiewicza, pomiędzy niżej podpisanymi zakładami drukarskimi na terenie miasta Krakowa — z jednej strony

a Związkiem Zawodowym Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział Kraków — z drugiej strony

został zawarty układ zbiorowy pracy treści następującej:

I. Przepisy ogólne.

§ 1.

Postanowienia wstępne.

1. Układem niniejszym ustala się cennik drukarski obowiązujący miejsca pracy, gdzie wykonywa się przemysł graficzny, oraz pracowników przemysłu graficznego na obszarze miasta Krakowa. Użyte w treści dalszej określenie „cennik" równoznaczne jest z pojęciem układu zbiorowego.

2. Jako główną zasadę cennika przyjmuje się obowiązujące ustawy i rozporządzenia władz.

3. Żaden z pracodawców ani pracowników nie może się tłumaczyć nieznajomością przepisów cennika. Stronom nie wolno przeto, choćby pod pozorem nieznajomości przepisów cennika, nie przestrzegać go. Pracodawca i pracownik uchylający się od stosowania warunków cennika podlega odpowiedzialności karno - administracyjnej i cywilno - sądowej w myśl obowiązujących przepisów. Poza tym pracownik nie stosujący się do warunków cennika pozbawiony zostanie wszelkich praw organizacyjnych w zakresie, na jaki pozwalają na to statuty odpowiednich związków. Mylna interpretacja cennika, choćby nastąpiła za zgodą obu stron, nie może stać się podstawą prawa zwyczajowego, ani też tworzyć precedensu.

4. Każdy pracujący odpowiada za porządne, staranne i dokładne wykonywanie powierzonej mu pracy. Za rozmyślne złe lub niedbałe wykonywanie robót wolno zarządowi zakładu nałożyć na pracownika karę w myśl obowiązujących ustaw.

5. Za wykwalifikowanych pracowników sztuki drukarskiej uważać należy: składaczy ręcznych, składaczy i odlewa-

czy maszynowych, maszynistów, składaczy - maszynistów, stereotyperów oraz tych korektorów, którzy są wykwalifikowanymi składaczami. Za wykwalifikowanych pracowników sztuki drukarskiej uznani będą ci z wymienionych wyżej pracowników, którzy odbyli przewidzianą w ustawie praktykę i wykażą się zarejestrowanym przez władze świadectwem odbycia tej praktyki.

6. Za pracowników personelu pomocniczego uważa się: pomocników, odbijaczy, nakładaczki i odbieraczki.

§ 2.

Czas pracy.

1. Czas pracy i obowiązujące przerwy reguluje się w myśl ustawy o czasie pracy w przemyśle i handlu. Godziny dzienne liczy się od 5-tej do 21-szej, wszystkie inne jako nocne. Godziny rozpoczynania i kończenia pracy jak również przerwy obiadowej oznacza zarząd zakładu w porozumieniu z pracownikami tegoż zakładu.

2. Pracownik obowiązany jest znajdować się w zakładzie przed początkiem pracy, pracę rozpoczynać punktualnie i nie zaprzestawać jej przed upływem oznaczonego czasu pracy.

3. Przerwa obiadowa ma trwać najmniej godzinę. Podział czasu pracy i przerwy obiadowej mają być we wszystkich dniach tygodnia jednakowe.

4. Przy dziennikach czas pracy składaczy ręcznych wynosi w dzień 7 i pół godziny, w nocy 7 godzin. Czas pracy składaczy maszynowych tak w dzień jak i w nocy wynosi 7 godzin.

5. Skrócenie czasu pracy w sobotę o 2 godziny w drukarniach, które nie wykorzystują pełnego ustawowego czasu pracy, ma zastosowanie tak dla gazetowych składaczy ręcznych i maszynowych (dziennych i nocnych), jak i do innych pracowników, zatrudnionych przy dzienniku.

§ 3.

Zatrudnienie.

1. Zarząd zakładu obowiązany jest dostarczyć pracującym na sztukę dostatecznej ilości roboty, w razie jej braku wynagrodzić ewentualną stratę czasu wedle przeciętnego zarobku w ostatnich 30 dniach (z odliczeniem zarobku pogodzinne-

go), natomiast pracownicy muszą podjąć się odpowiedniej dla nich technicznej roboty. Odszkodowanie jednak nie może wynosić mniej niż należne pracownikowi minimum miejscowe. Żądanie tego odszkodowania może być uwzględnione tylko wówczas, gdy pracownik, który doznał przerwy w robocie, natychmiast zawiadomi o tym zarząd zakładu.

2. Zarząd zakładu ma prawo dokonać potrącenia z wynagrodzenia pracownika, pracującego na stałe, za opuszczony przez niego czas roboczy. Za stracony przez pracownika czas skutkiem wezwania przez władze wojskowe oraz w sprawach opiekuńczych potrącać z wynagrodzenia nie wolno.

3. Przyrządzanie na maszynach i prasach, składanie, korygowanie i rozbiórka mogą być wykonywane tylko przez wykwalifikowanych pracowników lub uczniów.

4. Rękopis każdej treści oddany składaczowi musi być bezwzględnie złożony, a forma przez maszynistę wydrukowana.

5. Pracownik, pobierający tylko minimum, ma także wykonywać pracę porządnie i odpowiednio do wszelkich wymagań.

§ 4.

Płace.

1. Minimum stałej płacy dla wszystkich wykwalifikowanych pracowników wynosi:

Stopień A — w pierwszym i drugim roku po wypisie zł 52.90
Stopień B — w trzecim roku po wypisie . . . zł 63.61
Stopień C — w czwartym roku po wypisie i w latach dalszych . . . . zł 73.12

2. Minimum płacy składacza maszynowego stanowią stawki wyliczone w punkcie 1 z dodatkiem 20%.

3. Minimum płacy wykwalifikowanego odlewacza przy monotypie stanowią stawki wyliczone w punkcie 1 z dodatkiem: przy obsłudze jednej maszyny 5%, przy obsłudze dwu maszyn 20%.

4. Przez czas nauki składania i odlewania na maszynie otrzymuje uczący się pracownik wykwalifikowany wynagrodzenie składacza ręcznego.

5. Jeżeli składacz maszynowy składa dziennie tylko pewną ilość godzin na maszynie, to otrzymuje za godziny przepra-

cowane przy maszynie płacę składacza maszynowego, zaś za resztę godzin płacę składacza ręcznego.

6. Maszynista, obsługujący stale i równocześnie prócz jednej maszyny pośpiesznej drugą maszynę lub tyglówkę, otrzymuje co najmniej ponad minimum dodatek za drugą maszynę 8%, za tyglówkę 4%.

7. Maszyniści rotacyjni otrzymują jako minimum płacy stawki wyliczone w punkcie 1 z dodatkiem zł 12.85, a ponadto za pracę w nocy po zł 4.03 za każdą noc.

8. Dodatek gazetowy dla pracowników, zatrudnionych stale przy dzienniku, wynosi 5% do należnego minimum.

9. Składacze, pracujący pomocniczo przy dzienniku przez 10 i więcej godzin w tygodniu, otrzymują dodatek po 26 gr za każdą godzinę pracy przy dzienniku.

10. Pracownicy, zatrudnieni w godzinach nocnych otrzymują dodatek za każdą godzinę: od 21-szej do 23-ciej po 32 gr, od 23-ciej do 1-szej po 41 gr, od 1-szej do 5-tej po 68 gr.

11. Korektorzy, będący wykwalifikowanymi drukarzami, otrzymują dodatek 10% ponad minimum.

12. Powyższe stawki płac oznaczają wynagrodzenie za 46 godzin pracy w tygodniu. Drukarnie, pracujące po 48 godzin w tygodniu, obowiązane są zapłacić dodatkowo pracownikom za dwie godziny, licząc za każdą godziną 1/46 płacy tygodniowej.

13. Minimum płacy stałej dla pracowników personelu pomocniczego za 48-godzinny tydzień pracy wynosi:

a) pomocnicy:

w pierwszym roku pracy	zł 20.—
w drugim roku pracy	zł 25.—
w trzecim roku pracy	zł 28.—
w czwartym i piątym roku pracy	zł 32.—
po pięciu latach pracy	zł 35.—

b) nakładaczki:

w pierwszym roku pracy	zł 15.—
w drugim roku pracy	zł 18.—
w trzecim roku pracy	zł 23.—
w czwartym i piątym roku pracy	zł 26.—
po pięciu latach pracy	zł 30.—

c) odbieraczki:

w pierwszym półroczu pracy	zł 6.—
w drugim półroczu pracy	zł 8.—
w drugim i trzecim roku pracy	zł 10.—
w czwartym i piątym roku pracy	zł 14.—
po pięciu latach pracy	zł 17.—

§ 5.

Godziny nadliczbowe.

Wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych regulowane będzie w myśl przepisów ustawy o czasie pracy w przemyślu i handlu.

§ 6.

Święta.

1. Za pełne płatne dni świąteczne uznaje się: Nowy Rok, Trzech Króli, Oczyszczenie N. M. P., Poniedziałek Wielkanocny, Trzeciego Maja, Wniebowstąpienie Pańskie, Poniedziałek Zielonych Świąt,Boże Ciało ,ŚŚ. Piotra i Pawła, Wniebowzięcie N. M. P., Wszystkich Świętych, Święto Niepodległości, Niepokalane Poczęcie N. M. P., Boże Narodzenie, Ś. Szczepana.

2. W drukarniach obserwujących święta żydowskie za święta uznane zostały: Nowy Rok (Rosz haszanon) — 2½ dnia, Sądny dzień (Jom Kipur) — 1½ dnia, Święto kuczek (Sukkot) — 5 dni, Purim — ½ dnia, Pascha — 4½ dnia, Zielone święta (Szewuot) — 2 dni, Zburzenie Jerozolimy (Tiszebof) — ½ dnia, czyli razem 16½ dnia.

3. Jeżeli poszczególne święta zostaną zniesione przez władzę państwową, odpadną także z cennika. Jeżeli władza państwowa ustanowi nowe święto, wprowadza się je w życie.

4. W Wielką Sobotę i Wigilię Bożego Narodzenia praca odbywa się tylko przed południem i skraca się o 4 godziny normalnego dnia roboczego.

5. Wszystkim składaczom, pracującym na sztukę, należy się dni świąteczne wynagrodzić według miejscowego minimum.

6. Jeżeli pracownik opuści pracę w dniu poprzedzającym bezpośrednio święto lub po nim następującym, bez zezwolenia zarządu zakładu, wówczas nie należy mu się zapłata za to święto.

§ 7.

Obliczenie i wypłata.

1. Każdy pracujący na stałe obowiązany jest na żądanie zarządu zakładu zapisywać roboty przez siebie wykonane, we-

dług wskazówek i dołączać ich odbitki oraz sumiennie wypełniać karty lub woreczki kalkulacyjne odnośnych robót. Składacz sztukowy zapisuje i daje odbitki robót tygodniowo. Zapisywanie ma się odbywać w czasie roboczym.

2. Wypłata odbywa się w dniu roboczym, przez zarząd zakładu ustanowionym. Jeżeli dzień wypłaty przypada w święto, należy wypłatę urządzić w poprzedzającym dniu roboczym. Wypłata rozpoczynać się ma bezpośrednio po ukończeniu pracy. W przeciwnym razie pracownicy mają prawo wpisać wynagrodzenie za czas czekania.

§ 8.

Przyjęcie i zwolnienie pracownika.

1. Przyjęcie i zwolnienie pracownika regulowane będzie w myśl odnośnych przepisów rozporządzenia Prezydenta Rz. P. o umowie o pracę robotników z tym, że wypowiedzenie pracy winno być dokonane pisemnie.

2. O każdym wolnym miejscu pracodawca zawiadomić ma Społeczne Biuro Pośrednictwa Pracy przy Związku Zawodowym Drukarzy i P. Z. w Polsce, Oddział Kraków, które dokona zapośredniczenia. O ile pracodawca z zapośredniczenia tego nie skorzysta, przysługuje mu prawo przyjęcia pracownika za pośrednictwem Wojewódzkiego Biura Funduszu Pracy w Krakowie.

3. Wybór pracowników ze Społecznego Biura odbywa się w ten sposób, że Biuro przedkłada pełną listę bezrobotnych wedle kolejności daty zgłoszenia z tym, że pracodawcy starać się będą kolejności tej przestrzegać.

4. Listę bezrobotnych każdego działu przedkłada się do wglądu w lokalu Biura. Zarząd zakładu może żądać odpisu listy, winien jednak po niego przysłać. Odpis ten po przejrzeniu ma być zwrócony.

5. Za każde zapośredniczenie pracownika wykwalifikowanego opłacać będą pracodawcy na koszty administracji Biura po zł 1.50.

6. Przy wyborze personelu pomocniczego starać się będą pracodawcy w miarę możności korzystać z Biura Pośrednictwa Pracy przy Związku Zawodowym Drukarzy. Zapośredniczenie personelu pomocniczego odbywa się bezpłatnie.

§ 9.

Urlopy.

Urlopy wypoczynkowe regulowane będą w myśl ustawy o urlopach.

§ 10.

Uczniowie.

1. Przy przyjmowaniu uczniów obowiązuje skala według rozporządzenia Wojewody Krakowskiego z dnia 10 kwietnia 1933 r. z tym, że drukarniom, nie posiadającym maszyny pośpiesznej oraz nie zatrudniającym wykwalifikowanego pracownika, uczniów przyjmować nie wolno.

2. Najwyższa dopuszczalna liczba uczniów w stosunku do zatrudnionych w tym samym przedsiębiorstwie wykwalifikowanych pracowników wynosi dla zakładów drukarskich zatrudniających:

od 1 do 5 wykwalifikowanych pracowników — 1 uczeń, od 6 do 10 wykwalifikowanych pracowników — 2 uczniów, od 11 do 16 wykwalifikowanych pracowników — 3 uczniów, od 17 do 24 wykwalifikowanych pracowników — 4 uczniów, na każdych następnych 8 wykwalifikowanych pracowników — 1 uczeń.

3. Przy obliczaniu liczby wykwalifikowanych pracowników przyjmuje się za miarodajną przeciętną liczbę wykwalifikowanych pracowników zatrudnionych w ciągu poprzedniego roku kalendarzowego, wyłączając linotypistów, pracowników gazetowych oraz właściciela, jeżeli nie posiada fachowych kwalifikacji.

II. Postanowienia dotyczące układu ręcznego.

§ 11.

Wydajność pracy.

W zasadzie jako minimum przyjmuje się czysty układ z rozbiórką w polskim języku za godzinę przeciętnie 1065 liter; tygodniowo przy 46 godzinach pracy 49.000 liter.

§ 12.

Sposób obliczania.

1. Obliczenie układu odbywa się w ten sposób, że wyskładuje się wiersz na szerokość formatu małym alfabetem odnośnego pisma i ilość jednego wiersza mnoży się przez pełną ilość wierszy danej roboty.

2. Mały alfabet składa się w następujący sposób: (polski— 32 liter):
aąbcćdeęfghijklłmnńoóprsśtuwyzźż aąbcćdeęfghijklłmnńoóprsśtu

3. Przy wszystkich innych językach wyskładuje się tylko te litery, które alfabet tego języka mieści w sobie według gramatyki.

4. Jeżeli następująca z porządku litera nie mieści się w wierszu, pozostaje jednak miejsce na najcieńszy znak pisarski, to znak ten liczy się za literę.

5. Obliczenia układu dokonywa się za złożoną ilość wierszy, lub w układzie na kolumny za arkusz. Gdy z rachunku pozostają ułamki grosza, natenczas ułamków do 0.5 włącznie nie uwzględnia się, ponad 0.5 liczy się za 1 grosz. Zasadą prawidłowego układu jest nie rozbijać, lecz ścieśniać przy justowaniu. Wszyskie w dalszych paragrafach zawarte dopłaty za utrudniony układ, jak spacjowanie pisma, kursywa, cyfry itp. oblicza się na tej zasadzie, że tylko za zwiększoną pracę w stosunku do układu czystego należy się składaczowi odpowiednie odszkodowanie. Dopłaty te zatem nie mogą być uważane za podstawę do osiągnięcia szczególnych korzyści.

§ 13.

Ceny układu.

1. Cena za tysiąc liter alfabetu pismem od petitu do garmontu wynosi:

Antykwą	zł 1.49
Alfabetem greckim, ruskim i hebrajskim (literami bez punktów)	zł 1.58

2. Cycero liczy się o 2 grosze, nonparel o 8 groszy więcej.

3. Przy układzie pismami szerokimi podwyższa się powyższe ceny układu o 5%. Dla ocenienia, czy dane pismo uważać należy za szerokie, należy z odnośnego rodzaju czcionek wyskładać o 2 półfirety więcej, niż alfabet liczy czcionek. Jeżeli alfabet zajmuje więcej miejsca niż wyskładane półfirety, wówczas pismo uważa się za szerokie.

4. Przy składaniu po raz pierwszy czcionkami, lanymi na monotypie, powyższe ceny podnoszą się o trzy grosze.

§ 14.

Poezje.

1. Za układ poezyj odlicza się odpowiednia zniżka; co do wysokości tej zniżki należy się porozumieć z zarządem przed rozpoczęciem roboty.

2. Za układ poezyj wplatanych w tekst nie można potrącać nawet wówczas, gdyby były składane na węższy format; układ jednak musi być wyjustowany sztegami do właściwego formatu.

§ 15.

Ceny ryczałtowe.

Ryczałtowe ugodzenie się za robotę jest dozwolone, jeżeli do niej postanowienia niniejszego cennika widocznie zastosować się nie dadzą i gdy cały rękopis jest przedłożony; dalej przy dziełach z licznymi ilustracjami i tytulikami, jak również przy układzie bardzo mieszanym: matematycznym, tabelarycznym lub przy nutach muzycznych. Ugodzona cena nie może jednak stać w sprzeczności z ustalonym zarobkiem obliczonym na podstawie ceny 1000 liter oraz z odpowiednimi, dającymi się zasadniczo zastosować postanowieniami cennika. Zawarta ugoda obowiązuje obie strony.

§ 16.

Wynagrodzenie za języki obce.

Układ w językach obcych oblicza się podług osobnej umowy.

§ 17.

Interlinie.

1. Interlinie i reglety (interlinie na całą szerokość układu) płacone są według ilości rzeczywiście użytych kawałków, a mianowicie za tysiąc sztuk:

a) 1/4-petitowe lub grubsze interlinie i reglety zł 2.23
b) 1/8-petitowe interlinie z wyłączeniem reglet zł 2.72

2. Przy układzie w kolumny należy liczyć interlinie za tyle wierszy, ile ich ma kolumna bez paginy.

§ 18.

Układ matematyczny.

Zarządowi zakładu wolno dać matematyczny układ na sztukę według osobnej umowy albo za wynagrodzeniem według przeciętnego zarobku danego składacza w ostatnich 30 dniach roboczych, albo też na stałą płacę.

§ 19.

Układ tabelaryczny.

1. Za układ tabelaryczny uważa się taki, w którym w rubrykach wstawiane są cyfry lub tekst. Ma on być obliczany z reguły podług przeważnie użytego gatunku pisma, licząc cenę za tysiąc liter z dodatkiem 75%.

2. Przy łatwiejszych tabelach następuje odpowiednia zniżka; przy trudniejszych odpowiednia zwyżka.

3. Przy warunkach utrudniających — układ tabelaryczny może być wykonany stosownie do uznania zarządu zakładu albo według osobnej umowy, albo za stałą płacą.

4. Interliniowany układ tabelaryczny oblicza się jako kompres według miejsca, jakie zajmuje.

5. Nadwyżki za obce języki itp. obliczać należy tylko pojedyńczo.

6. Osobne liczenie dodatku za cyfry przy układzie tabelarycznym nie może mieć miejsca.

7. Tabele z próżnymi rubrykami oblicza się jak następuje: główki oblicza się z dodatkiem 75% według gatunku pisma, którego najwięcej w nich użyto, próżne zaś rubryki pojedyńczo według pisma, którym składany jest tekst odnośnej roboty.

8. Stojące główki oblicza się pojedyńczo według pisma, którym składany jest tekst danej roboty.

9. Gdy składacz sztukowy ma mutować stojące tabele, należy przed rozpoczęciem pracy ugodzić się z nim o wysokość odszkodowania.

§ 20.

Układ cyfrowy.

1. Układ cyfrowy, nawet rozrzucony w tekście, ściąga się razem i oblicza z dodatkiem 75%. Przychodzących pojedyńczo dat nie uważa się jednak za układ cyfrowy. Jeżeli po ściągnięciu w arkuszu lub w danej partii układu wypada cyfr mniej niż 1/2 wiersza, wówczas się ich nie liczy; jeżeli jednak wypada 1/2 wiersza i więcej, wówczas liczy się je za pełny wiersz.

2. Układ czysto cyfrowy, choćby przedzielony był interpunkcją, oblicza się z dodatkiem 75% podług alfabetu pisma, którym się składa. Jeżeli cyfry znajdują się w osobnych kasztach cyfrowych, nadwyżka wynosi tylko 65%.

§ 21.

Układ mieszany.

1. Jeżeli oprócz pisma, którym się składa tekst, przychodzą w układzie inne gatunki pism w poszczególnych słowach lub grupach pism, należy je ściągnąć razem i obliczyć z następującymi nadwyżkami:

do 1/16	części	włącznie	150%
„ 1/8	„	„	125%
„ 1/4	„	„	100%
„ 1/2	„	„	75%
ponad połowę			50%

2. Dopuszczalne jest ugodzenie ryczałtowego odszkodowania za układ mieszany, jeżeli cały rękopis znajduje się w drukarni.

3. Przy układzie mieszanym z pismami wschodnimi, jak również przy robotach skombinowanych z układów specjalnych, pozostawia się cenę do obopólnego porozumienia. Gdyby porozumienie nie mogło dojść do skutku, zarząd zakładu może daną część roboty oddać do składania za stałą płacę.

4. Gdy w układzie przychodzą pojedyńcze litery z innego pisma (z wyjątkiem wschodnich) lub też ułamki, akcenty itp., oblicza się je, jeżeli nie mogą być składane z tej samej kaszty, do trzech liter za kwadrat. Jeżeli na arkuszu lub w danej partii układu wypada mniej niż pół wiersza, wówczas się go nie uwzględnia, jeżeli zaś wypada pół wiersza lub więcej, liczy się go za pełny wiersz.

§ 22.

Układ spacjowany, wersalikami i kapitalikami.

1. Układ spacjowany, wersalikami i kapitalikami ściąga się razem i liczy podwójnie, składacz jednak jest obowiązany rozbierać na tę robotę układ tego samego rodzaju.

2. Jeżeli wersaliki lub kapitaliki mieszczą się w osobnych kasztach i nasypywane są w miejsce zwyczajnych liter, wówczas należy liczyć następujące dodatki: do połowy włącznie 75%, ponad połowę 50%.

3. Inne nadwyżki są niedopuszczalne.

§ 23.

Układ na trzecionki, ćwiercionki i spacje.

Gdy zarząd zakładu poleci układ na trzecionki lub ćwiercionki albo składanie garmontem na justunek półpetitowy, dolicza się nadwyżka 10%, za układ na spacje 20%. Przy pismach lanych na pniu większym, za normalny uważa się justunek odpowiadający obrazowi pisma.

§ 24.

Wąski format.

Przy składaniu na wąski format podnosi się cenę układu za tysiąc liter

o 80%	jeżeli	w	wierszu	mieści	się	do 15	liter
„ 40%	„	„	„	„	„	16—20	„
„ 20%	„	„	„	„	„	21—25	„
„ 10%	„	„	„	„	„	26—30	„
„ 5%	„	„	„	„	„	31—40	„

§ 25.

Przełamywanie na inny format.

Za przełamywanie układu na inny format liczy się połowa ceny układu bez żadnych dodatków. Za ewentualne korekty przy przełamywaniu należy się osobne wynagrodzenie.

§ 26.

Notki.

1. Linijki przy notkach dolicza się do notek.

2. Przy układzie pakietowym należy zebrać razem notki na końcu każdej szpalty, zaopatrzyć je najwyżej dwiema linijkami i obliczyć na pismo, którym są składane.

§ 27.

Ilustracje.

1. Gdy składaczowi pakietowemu oddaje się ilustracje do obskładania w jego układzie, należy je obliczyć według miejsca i pisma, jakim się składa tekst odnośnej roboty. W innym wypadku nie ma on prawa do wynagrodzenia za ilustracje.

2. Jeżeli w dziele, składanym na arkusze, przychodzą liczne i większe ilustracje, należy ugodzić się przy ustanawianiu ceny układu o odpowiednią zniżkę, zaś za liczne a małe o odpowiednią zwyżkę.

§ 28.

Tytuły, wakaty, przedmowa, spis rzeczy, skorowidz itp.

1. Jeżeli składacz sztukowy wykonywał dzieło arkuszami, nie można mu potrącać za złożone przez niego tytuły główne. Za tzw. szmuctytuły, dedykacje wraz z odpowiadającymi im wakatami, jak również za kolumny spuszczone i kolumny końcowe należy liczyć według zwykłej ceny głównego pisma odnośnego dzieła, lecz bez dodatków.

2. Próżnych kartek, jako też wakatów po drugiej stronie kolumn, idących przez całe dzieło, nie należy uważać za wakaty, ale też składacz nie jest obowiązany ich składać.

3. Jeżeli dzieło w znacznej części składane było na sztukę, należy przedmowę, wstęp i, o ile to możliwe, spis rzeczy, skorowidz oddać do wykonania na sztukę. Natomiast tytuł może być wykonany na stałe.

§ 29.

Wiersze tytułowe.

1. Przy układzie pakietowym nowoskładane tytuliki innym pismem aniżeli tekst liczy się podwójnie.

2. Przy układzie na arkusze odszkodowanie to odpada.

3. Tytuliki składane tym samym pismem co tekst, lecz spacjowane, liczy się podwójnie, ale tylko za układ rzeczywiście spacjowany.

4. Stojące tytuliki i linijki liczą się za jeden wiersz pojedyńczy i nie mogą być odebrane składaczowi pakietowemu.

5. Gdy notatki gazetowe zawierają w początkowych wierszach tytuliki z innego pisma, wówczas za każdy tytulik dolicza się jeden wiersz. Jeżeli tytuliki te przechodzą i do następnych wierszy, wówczas ściąga się je razem z innymi układami specjalnymi i liczy podwójnie.

§ 30.

Nadwyżki.

1. Wszystkie w rozrzuconych słowach lub wstawionych ustępach przychodzące odmienne gatunki pism, liczby lub wyrazy spacjowane, jako też złożone wersalikami lub kapitalikami, mają być razem ściągnięte i obliczone podwójnie. Dalsze nadwyżki przy tego rodzaju układzie nie są dopuszczalne.

2. Wszystkie inne, znajdujące się w danej robocie, rozrzucone części układu z innego pisma, mają być obliczone według pisma, jakim są składane, z uwzględnieniem odnośnych nadwyżek.

3. W jednym ciągu idący układ ze skróceniami, nazwiskami lub nazwami miejscowości, należy liczyć z nadwyżką 50%, układ nazwiskowy z oznaczeniem tytułów z nadwyżką 40%, zaś spacjowane części tego układu z nadwyżką 100%. Jeżeli tego rodzaju specjalne układy nie idą wprawdzie w jednym ciągu, ale zajmują 1/6 część danej ilości układu, wówczas stosuje się odpowiednie zmniejszenie powyższej nadwyżki. Osobne wynagrodzenie za obce języki nie ma tu zastosowania.

4. Za ciągłe wyliczanie przedmiotów (nazw rzeczy) liczy się 30% nadwyżki.

§ 31.

Paginy.

1. Martwą paginę wraz z podbitką liczy się za jeden wiersz, żywą za dwa wiersze. Przy utrudnionym składaniu żywych pagin, jeżeli zachodzą skrócenia, liczby lub kapitaliki w większej ilości, lub jeśli się je składa z pisma o 2 stopnie

mniejszego od pisma, którym się składa tekst, liczy się paginę żywą za trzy wiersze. Jeżeli u dołu kolumny także jest umieszczona pagina, liczyć ją należy za jeden wiersz.

2. Jeżeli pagina podkreślona jest linią, liczy się za to 1/2 wiersza, jeżeli jednak używa się ornamentu bieżącego, liczy się go za jeden wiersz.

3. Jeżeli żywe paginy przystawia się dopiero w korekcie, należy obliczyć układ z martwymi paginami, za doskładywanie zaś żywych pagin liczy się za czas stracony odpowiednio do przeciętnego zarobku składacza.

§ 32.

Marginalia.

1. Marginalia oraz liczby przy wierszach aż do 2 cycer szerokości doliczają się przy obliczaniu do szerokości formatu. Ewentualne rozbitki również się wlicza.

2. Szersze marginalia obliczają się podług pisma, którym są składane i ilości wierszy, jednak z uwzględnieniem postanowień o wąskim formacie i doliczeniem 10% nadwyżki. Nadto dolicza się za justowanie kolumn 1.14 zł od arkusza.

§ 33.

Ogłoszenia.

Ogłoszenia, jeżeli są składane na sztukę, wynagradza się według osobnej umowy, albo według przeciętnego zarobku danego składacza.

§ 34.

Łamanie.

1. Jeżeli dzieło składa się ręcznie w szpaltach a nie na kolumny, liczy się za łamanie arkusza jak następuje:

czwórka (Folio)	4	str.	2.70 zł
ósemka (Quarto)	8	„	3.38 „
szesnastka (Octavo)	16	„	3.99 „
wielka szesnastka (Lexicon octavo) . . .	16	„	4.85 „
dwudziestka czwórka	24	„	5.72 „
trzydziestka dwójka	32	„	6.63 „

2. Przy układzie w łamach dolicza się za każdą dalszą szpaltę w kolumnie 50% powyższej ceny.

3. Za wszelką stratę czasu, spowodowaną przez zmianę pagin, przestawianie kolumn itp. roboty, za utrudnione łamanie przez liczne notki, mniejsze klisze itp., jak również za utrudnione łamanie układu katalogowego, przez powtarzanie się wyrazów i firm, należy się składaczowi odpowiednia, poprzednio ugodzona nadwyżka.

§ 35.

Korekty.

1. Składacz obowiązany jest do dokładnego i prawidłowego poprawienia popełnionych przez siebie błędów, wyznaczonych w domowej korekcie, a to nawet wówczas, jeżeli z jego winy przeszły do drugiej korekty, względnie do rewizji. Jakość układu nie może ucierpieć wskutek przeprowadzania korekt.

2. Zmiany stylistyczne, poczynione w korekcie domowej, należy uwidocznić i składaczowi sztukowemu wynagrodzić.

3. Składacz pakietowy obowiązany jest do robienia korekty w szpaltach. Jeżeli układ przed korektą domową został przełamany, należy się składaczowi osobne wynagrodzenie za ewentualną stratę czasu. Błędy wyznaczone w korekcie szpaltowej a nie poprawione powinien składacz poprawić po przełamaniu, w kolumnach, bez osobnego wynagrodzenia.

4. Za korekty autorskie należy odszkodować składacza sztukowego w stosunku do jego przeciętnego zarobku.

5. Zmiana blokowanych liter, późniejsze dodawanie klisz, więcej niż dwurazowe rozstawianie do korekty i nie z winy składacza pochodzące rewizje z maszyn, mają być odszkodowane składaczowi według jego przeciętnego zarobku.

§ 36.

Rękopis.

1. Za rękopis ogólnie trudny do czytania, ołówkiem pisany, nieuporządkowany lub przez poprawki utrudniony, może składacz sztukowy żądać osobnego wynagrodzenia: co do

jego wysokości jednak należy się ugodzić przed rozpoczęciem roboty. Późniejsze żądanie wynagrodzenia nie jest dozwolone.

2. Zarządowi zakładu pozostawia się do rozstrzygnięcia, które części danej roboty mają być wykonane na sztukę. Należy przy tym jednak unikać małostkowości.

3. Łamacz, względnie ten, któremu powierzono rozdzielanie rękopisu, obowiązany jest rękopis, przeznaczony do roboty na sztukę a w jego ręku się znajdujący, rozdzielić po kolei przydzielonym mu składaczom pakietowym, przy czym uwzględniać winien, czy składacz ma do dyspozycji potrzebne kaszty. Nie wolno mu przy tym z poszczególnych partyj wyjmować wplecionych w tekst poezyj lub innych specjalnych układów i dawać ich do wykonania komu innemu.

§ 37.

Materiał.

1. Za szukanie materiału, pierwszorazowe nasypywanie nowego pisma, jako też rozbieranie do zupełnie pustych kaszt, ma być składaczowi wypłacone odszkodowanie według jego przeciętnego zarobku.

2. Jeżeli niesystematyczny materiał pociąga za sobą stratę czasu, należy składaczowi stratę odszkodować w stosunku do jego przeciętnego zarobku.

§ 38.

Kaszty.

1. Potrzebne kaszty mają być oddane składaczowi sztukowemu w porządku, po usunięciu wszystkich nie należących do nich liter, znaków, interlinij itd. Jeżeli pomimo to składacz dostanie zanieczyszczoną kasztę, to powinien natychmiast zawiadomić o tym zarząd.

2. Zanieczyszczone kaszty mogą być przyprowadzone do porządku na koszt składacza, ponoszącego w tym winę.

3. Jeżeli składacz dostanie półpełną lub pełną kasztę, musi ją zwrócić w tym samym stanie.

4. Jeżeli składacz na polecenie zarządu narozbierał do kaszty pisma, którego nie może nadal użyć, należy mu się za to odpowiednie odszkodowanie.

§ 39.

Rozbiórka.

1. Składacz jest obowiązany do specjalnych układów rozbierać układ tego samego rodzaju.

2. Jeżeli składacz dostanie do rozbiórki układ, którego nie może do swej roboty w zupełności użyć i który musi częściowo odstawiać lub z kaszty odsypywać, wtedy należy mu się za to osobne wynagrodzenie według jego przeciętnego zarobku.

3. Za rozbieranie pisma, z trudnością się oddzielającego lub niedokładnie oczyszczonego należy się odszkodowanie, o które składacz powinien się umówić podczas rozbiórki.

4. Blokowanie liter dla zaoszczędzenia rozbiórki bez zezwolenia zarządu zakładu nie jest dozwolone.

§ 40.

Uprzątanie.

Składacz nie jest obowiązany do uprzątania po ukończeniu dzieła. Ma on jednak do porządku doprowadzić odstawiony przez siebie materiał, względnie wywiązany oddać, odstawione zaś tytuliki rozebrać.

§ 41.

Odbijanie.

1. Odbijanie układu do korekty domowej dokonywane ma być wedle dotychczasowych zwyczajów.

2. Składacz pakietowy nie jest obowiązany do ręcznej pomocy przy odbijaniu układu do korekty autorskiej.

3. W zakładach, w których składacz pakietowy zmuszony jest do odbijania swego układu, należy ugodzić się z nim o odpowiednie odszkodowanie.

III. Postanowienia dotyczące układu maszynowego.

§ 42.

Ogólne postanowienia.

1. Przy maszynach, odlewających wierszami, jako też przy maszynach do tastowania, należy zatrudniać tylko pra-

cowników, będących wyuczonymi prawidłowo składaczami ręcznymi. Uczniowie mogą być kształceni i zajęci przy maszynach w ostatnim roku praktyki.

2. Składacze maszynowi są zobowiązani kształcić przekazanych im pracowników i uczniów, pracujących w tym zakładzie, we wszystkich czynnościach dotyczącyh składania na maszynach.

3. Składacz obowiązany jest odpowiednio obchodzić się z maszyną i odpowiada za szkody, spowodowane jego niedbalstwem. Jeżeli składacz wskutek widocznej lekkomyślności dostarcza z maszyn odlewu, nie nadającego się do użytku, lub też przy monotypie takichże pasków, nie może żądać za to wynagrodzenia.

4. O każdej rzeczywistej usterce w maszynie powinien pracownik zawiadomić jak najrychlej zarząd zakładu.

5. Za stratę czasu, spowodowaną brakiem rękopisu, lub przeszkodami w ruchu maszyny, o ile nie są one spowodowane przez winę składacza, nie może on ponosić szkody w wynagrodzeniu.

6. Należyte czyszczenie i oliwienie maszyny do składania lub do tastowania należy do składacza. Czynność ta odbywa się w godzinach pracy.

7. Zarządowi zakładu wolno każdego czasu użyć składacza lub odlewacza maszynowego do robót odpowiadających ich uzdolnieniu.

8. Każdy składacz maszynowy, względnie odlewacz obowiązany jest na zlecenie zarządu zakładu w sposób przezeń podany pracę swą zapisywać tygodniowo i dołączać odpowiednie odbitki. Zapisywanie odbywać się ma w czasie pracy.

9. Składacz przy maszynie odlewającej wierszami obowiązany jest do dokładnego i prawidłowego poprawienia błędów, powstałych z jego winy.

10. Metalu należy dostarczać składaczom i odlewaczom o ile możności w blokach, przeznaczone zaś do stopienia wiersze powinny być wyczyszczone.

§ 43.

Czas nauki i wydajność pracy.

1. Nauka składacza maszynowego odbywać się powinna w drukarni. Czas nauki dla składacza maszynowego ogranicza się do 15 tygodni, przy nauce półdniowej do 26 tygodni.

2. Obu stronom wolno każdego czasu przerwać naukę. Jeżeli po przerwie, nie trwającej ponad 6 miesięcy, podejmuje się naukę na nowo, należy pierwszy jej okres wliczyć w ogólny czas nauki.

3. Uczącego się należy zaznajomić z mechanizmem oraz utrzymaniem w porządku maszyny; do niego należy zatem czyszczenie maszyny.

4. Nauka na maszynie dopuszczalna jest także w czasie szychtowym.

5. Zarząd zakładu obowiązany jest wyuczonemu składaczowi maszynowemu wystawić poświadczenie odbycia nauki. Tylko pracownicy posiadający takie świadectwa uważani są za składaczy maszynowych. Wskutek niniejszego postanowienia nie mogą jednak ponosić żadnego uszczerbku pracownicy, którzy już dotąd jako składacze maszynowi praktycznie pracowali.

6. Minimalna wydajność na linotypie i monotypie wynosi 6.000, na typografie 4.500 liter na godzinę.

7. Jeżeli składacz po upływie wymienionego pod 1. czasu nie osiągnie przepisanej wydajności pracy, wolno zarządowi od najbliższego tygodnia zatrudnić go jako składacza ręcznego z płacą składacza ręcznego.

8. Podstawowymi warunkami uzyskania powyższej wydajności są: układ czysty, drukowany albo zupełnie czysty i przez poprawki nie utrudniony rękopis, a nadto szerokość wiersza przy linotypie najmniej 55 liter i typografie najmniej 57 liter.

9. Przy węższym formacie obniża się wymiar wydajności za każdą literę nie mieszczącą się w wierszu o 1%.

10. Przepisana wydajność składacza na godzinę, o ile nie chodzi o język krajowy lub ojczysty składacza, zmniejsza się za łacinę, niemiecki, francuski i angielski o 25%.

11. Układ wersalikami i układ cyfrowy (rozrzucone wśród słów cyfry należy ściągać) liczy się podwójnie.

12. Jeżeli przy układzie w języku obcym trzeba używać matryc ręcznych, to za ich wkładanie należy się wynagrodzenie według odnośnych postanowień.

13. Przy obliczaniu układu należy odliczyć wszystkie przerwy, powstałe nie z winy składacza.

14. Kliny, względnie pierścienie do justowania oraz matryce muszą być stale dostarczane w ilościach wystarczających do gładkiego składania. Stracony czas z powodu ich braku należy przy obliczaniu wydajności pracy uwzględnić.

§ 44.

Postanowienia szczegółowe dla maszyn odlewających wierszami.

(Linotyp, typograf).

D l a w s z y s t k i c h s y s t e m ó w:

1. Przy kilkakrotnym odlewaniu jednego wiersza liczy się za drugi i każdy następny odlew, przy stopniach aż do borgisu włącznie 30 liter, przy garmoncie i stopniach wyższych 50 liter.

2. Za zmianę gatunku, formatu i stopnia pisma ustanawia się następujące normy:

3. D l a l i n o t y p u:

	liter
za zmianę formatu i stopnia pisma (zmiana otworu odlewowego), wzgl. za zmianę otworu uniwersalnej formy do odlewania	1000
za zmianę tylko formatu (zmiana części normującej szerokość formatu)	800
za zmianę tylko stopnia pisma (jeżeli formy do odlewania nie ma w kole)	800
za zmianę magazynu do przodu („Idealka")	250
za zmianę magazynu od przodu (przy dużych modelach i przy górnym magazynie linotypu 2-magaz.) . . .	300
za zmianę magazynu (dolny magazyn przy 2-magazynowej i każdy magazyn przy 3-magazynowej maszynie)	500
za zmianę magazynu od tyłu	500
za pomoc przy zmianie magazynu (konieczną tylko przy ciężkich magazynach z przytwierdzonymi do nich ramami)	300
za wypuszczenie matryc, czyszczenie kanałów, wpuszczenie matryc do magazynu:	
przy Idealkach	2000
przy większych modelach	3000

4. Za każdą pojedyńczą ręczną matrycę liczy się 15 liter, przy większej ilości słów za każdą głoskę 25 liter.

5. Przy linotypie z matrycami o 2 lub 3 literach liczy się każde przesunięcie i odsunięcie zastawnika za 10 liter. Przy li-

notypie 2-magazynowym liczy się każde przestawienie magazynu — za 10 liter; przy linotypie 3-magazynowym (z 1 rozbieraczem) za 50 liter. Przekręcenie koła odlewowego przy linotypie 2-magazynowym — za 20 liter.

6. Przy szerokości wiersza powyżej 70 liter na „Idealkach", a powyżej 100 liter na modelach większych, odlicza się przy obrachunku 5%, przy szerokości ponad 80 liter, względnie ponad 110 liter — 10%. Jeżeli „Idealka" użyta do układu niemieckiego ma przyrząd do zmiany kanału liter e i n, za każdym uderzeniem klawisza, podnoszą się powyżej podane ilości o 5 liter. Jeżeli przy „Idealce" nie ma ligatury en, obniża się powyższe ilości o 5 liter.

7. Układ spacjowany oblicza się do jednego wiersza przy „Idealkach", a do 1½ wiersza przy większych modelach z dodatkiem 60%, powyżej tego przy układzie ciągłym z dodatkiem 80%.

8. Dla typografu:

	liter
za zmianę formatu bez przestawienia noży	600
za zmianę formatu z przestawieniem noży	900
przy typografie o 2 literach za wymianę szyny . . .	300
za zmianę ruchomej formy do odlewania	300
za pomoc przy zmianie kosza	300
za czyszczenie kosza	300
za zmianę matryc	4200
za zmianę matryc przy użyciu siły pomocniczej . . .	3300

9. Za zawieszenie każdej pojedyńczej matrycy liczy się 15 liter, przy typografie o 2 literach 18 liter; przy większej ilości słów za każdą głoskę 25 liter; przy typografie o 2 literach 30 liter.

10. Układ spacjowany liczy się podwójnie; jeżeli spacjuje się włosówkami (ośmionkami), liczy się 250% dodatku.

11. Wiersze z mieszanym pismem przy typografie o 2 literach liczy się podwójnie, nawet wówczas, jeżeli cały wiersz złożony jest drugim pismem.

§ 45.

Postanowienia szczegółowe dla aparatów do tastowania przy monotypach.

1. Aparaty do tastowania należy umieszczać w ubikacjach oddzielonych od maszyn do odlewania.

2. Czas potrzebny do czyszczenia aparatu do tastowania wraz z perforatorem wynosi dziennie pół godziny.

3. Korekt do 3 błędów na 1000 liter (niewłaściwe litery) nie liczy się. Przy korektach, które wymagają przełamywania jednego lub więciej wierszy (podwójne złożenie, opustka, itd.) odlicza się składaczowi tyle wierszy, ile trzeba było przełamywać. Jeżeli składacz robi więcej niż 3 błędy na 1000 liter, odlicza mu się za każdy następny błąd 50 liter, chyba że składacz błąd taki poprawi sam w wierszu.

4. Układ spacjowany oblicza się następująco:

a) jeżeli przy rozbijaniu trzeba uderzać w osobny klawisz (5 jednostek, stały justunek), liczy się dodatek 20%;

b) przy wąskim formacie (poniżej 53 liter, wzgl. przy układzie włoskim poniżej 50 liter w wierszu) podnosi się ten dodatek o 1/2% za każdą literę mniej, niż 53, wzgl. 50 liter;

c) przy aparacie modelu D jeżeli sporządzony jest z użyciem drugiego alfabetu, o 10%;

d) jeżeli układ spacjowany składa się na aparacie modelu D lub DD z użyciem przyrządu do spacjowania, liczy się za każde załączenie i wyłączenie po 5 liter.

5. Za wąski format dolicza się:

80%	jeżeli w wierszu mieści się	do 15 liter
40%	" " " " "	16—20 "
20%	" " " " "	21—25 "
10%	" " " " "	26—30 "
5%	" " " " "	31—45 "

6. Przy układzie wyłącznie cyfrowym liczy się dodatek 75%. Przy układzie, w którym przeważają cyfry — 50%. Jeżeli cyfry zajmują połowę układu, liczy się dodatek 40%, przy 1/3 — 25%, przy 1/4 — 20% itd.

7. Za wiersze justowane na środku lub na końcu liczy się dodatek 33 1/3%.

8. Za układ mieszany liczy się następujące dodatki procentowe:

Model *D*	Przy 24	16	12	8	4
	części ilości układu				
układ raz mieszany . .	10	12	15	17	20
„ 2 razy „ . . .	13	15	18	20	23

Układ więcej niż 2 razy mieszany, pod cudzysłowem, matematyczny i podwójnie justowany oblicza się według zużytego czasu.

9. Tabele ze stałym przyrządzeniem oblicza się na czas do 6000 liter, od 6000 — 15000 z 100%, od 15 — 30000 z 75%, od 30 — 50000 z 70%, ponad 50000 z 50% dodatkiem. Mniejsze tabele nie obejmujące 15000 liter, ze zmiennym przyrządzeniem oblicza się na podstawie zużytego czasu. Tabele wyłącznie cyfrowe, przy których justunek wszystkich pól jest jednakowy, oblicza się 50% dodatku bez względu na ich objętość.

10. Przy modelu C i przy szerokości wiersza od 40 — 50 firetów monotypowych liczy się dodatek 5%, od 51 — 60 firetów — 10%. Jeżeli przy modelu D żąda się układu szeroko justowanego, liczy się dodatki takie, jakie przy modelu C.

§ 46.

Postanowienia szczegółowe dla maszyn do odlewania przy monotypach.

1. Przy maszynach do odlewania należy zatrudniać wykwalifikowanych odlewaczy czcionek lub składaczy. Wyjątkowo można użyć do odlewania także mechanika, np. po naprawie gdy chodzi o próbne odlewy albo jeżeli odlewacz monotypowy zachoruje lub do pracy nie przyjdzie.

2. Odlewacz monotypowy obowiązany jest do obsługi 2 maszyn. Odpowiedzialnym jest tylko za te roboty, nad których wykonaniem sprawował nieograniczony nadzór. Nadzór taki nie ma miejsca, jeżeli odlewacz z powodu innych robót nie może być obecnym przy maszynie.

3. Czas nauki dla odlewacza przy monotypie wynosi 10 tygodni. W czasie nauki uczący się ma prawo tylko do pełnego miejscowego minimum składaczy ręcznych a to bez względu na to, czy obsługuje jedną czy dwie maszyny.

4. Czyszczenie maszyny do odlewania, które odbywać się powinno w miarę możności przed rozpoczęciem roboty, ma trwać dziennie przy jednej maszynie 1/2 godziny, przy 2 maszynach 1 godzinę. Jeżeli czyszczeniem zajmują się siły pomocnicze, to powinno się ono odbywać poza czasem pracy; wówczas dzienny czas pracy odlewacza wynosi 8 godzin.

5. Za zmianę instrumentu łącznie z przyrządzeniem nie można liczyć więcej niż 1/2 godziny.

IV. Postanowienia szczegółowe dotyczące maszynistów.

§ 47.

Postanowienia ogólne.

1. Maszynista obowiązany jest do obsłużenia 2 maszyn pośpiesznych albo jednej maszyny pośpiesznej i 2 tyglówek.

2. Do stałej obsługi więcej niż dwóch maszyn pośpiesznych maszynista nie jest obowiązany.

3. Przy maszynie rotacyjnej może być zatrudniony tylko należycie wyuczony maszynista lub drukarz.

4. Żadnemu maszyniście nie wolno powierzyć równocześnie więcej niż jednej, będącej w ruchu, maszyny rotacyjnej. Jeżeli obsługa maszyny rotacyjnej nie wypełnia całkowicie jego czasu pracy, to przez czas wolny może on obsługiwać jedną maszynę lub być zatrudniony przy stereotypowaniu.

5. Maszynista odpowiada tylko za te roboty, nad których wykonaniem sprawował nadzór.

6. Maszyniści zajęci przy maszynach rotograwiurowych są objęci postanowieniami niniejszego cennika.

7. Każdy maszynista obowiązany jest do wyuczenia ucznia, względnie nakładaczki.

V. Postanowienia szczegółowe dotyczące dzienników.

§ 48.

Postanowienia ogólne.

1. Za układ mieszany (kursywa, półtłuste, tłuste itp.), spacjowany, skracany (abbrewiatury), cyfrowy, wersalikowy, za nieczytelny skrypt, mianowicie pisany ołówkiem, w ogóle za wszelkie utrudnienia, dolicza się do pełnego minimum przeciętny procent, który ma być uzgodniony przed rozpoczęciem pracy.

2. Określonej cennikiem ceny tysiąca liter podwyższać nie wolno.

3. W razie braku skryptu gazetowego składacz gazetowy obowiązany jest do wykonywania innych robót aż do ukończenia przewidzianego dla niego czasu pracy.

VI. Postanowienia końcowe.

§ 49.

Czas trwania cennika.

Niniejszy cennik drukarski obowiązuje od dnia 2 października 1938 r. do dnia 30 września 1940 r. W razie niezapowiedzenia wygaśnięcia cennika w terminie 1-no miesięcznym przed jego wygaśnięciem, ważność jego przedłuża się na okres dalszy 1-go roku itd. z zachowaniem odpowiednich terminów zapowiedzenia wygaśnięcia.

§ 50.

Warunki korzystniejsze.

Wszystkie dotychczasowe warunki pracy i płacy korzystniejsze aniżeli przewiduje niniejszy cennik pozostawia się we wszystkich zakładach bez zmiany.

§ 51.

Delegaci pracowników.

1. W każdym zakładzie pracy mają być wybrani delegaci pracowników. Na każdych 10 pracowników wybiera się jednego delegata z tym, że z każdego działu pracy ma być wybrany co najmniej jeden delegat.

2. Na delegatów zasadniczo wybierać należy pracowników starszych i pracujących dłuższy czas w zakładzie.

3. Wybrani delegaci mają bezzwłocznie przedstawić się zarządowi zakładu.

4. Delegaci mają prawo i obowiązek interweniowania w zarządzie zakładu w wypadku sporów na tle wzajemnego stosunku pracodawcy do pracownika wynikłych.

§ 52.

Komisja Rozjemcza.

Do rozstrzygania spraw powstających przy interpretacji cennika ustanawia się Komisję Rozjemczą. Do Komisji tej obie

strony wyznaczają swoich przewodniczących i po 2 delegatów, co razem stanowić będzie zespół 6-cio osobowy. Posiedzenia Komisji odbywać się będą w razie potrzeby na żądanie przewodniczącego jednej ze stron.

Oświadczenia protokolarne.

1. Na okres przejściowy ustala się podział drukarń na 3 Grupy i warunki następujące:

Grupę I, którą stanowią: Zakłady Graficzne „Akropol", Drukarnia Ilustrowanego Kuriera Codziennego, Drukarnia Narodowa, Drukarnia Przemysłowa, Zakłady Graficzne „Styl", Drukarnia „Sztuka" i Drukarnia Związkowa — obowiązują wszystkie postanowienia cennika od dnia 2 października 1938 r.;

Grupę II, którą stanowią: Drukarnia W. L. Anczyca i S-ki, Nowa Drukarnia Dziennikowa, Drukarnia Polska, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego — obowiązują do dnia 30 września 1939 r. stawki płac według tabelki z lutego 1936 r., tj. o 5% niższe z tym, że drukarnie zachowujące czas pracy dłuższy niż 46 godzin tygodniowo, obowiązane są zapłacić pracownikom za każdą dalszą godzinę pracy (do 48 godzin w tygodniu) 1/46 część płacy dotychczasowej;

Grupę III, którą stanowią: Drukarnia Instytutu Rzemieślniczo-Przemysłowego, Drukarnia Literacka, Drukarnia Litodruk, Drukarnia Pośpieszna i wszystkie inne drukarnie w Krakowie, które cennik będzie w przyszłości obowiązywał—wszystkie dotychczasowe płace niższe podwyższone zostaną w równych ratach kwartalnych od dnia 2 października 1938 r. począwszy, względnie od daty objęcia cennikiem drukarni, do norm ustalonych dla zakładów zaliczonych do Grupy II. Pierwsza rata podwyżki obowiązywać będzie od najbliższego poniedziałku od daty objęcia drukarni cennikiem, następne od pierwszego poniedziałku kwartału kalendarzowego.

2. W drukarniach Grupy II i III nastąpi z dniem 1-go października 1939 r. podwyższenie płac do norm ustalonych dla drukarń Grupy I i z tym dniem podział drukarń na Grupy zanika.

3. Warunki pracy i czas pracy w drukarniach gazetowych: Nowa Drukarnia Dziennikowa i Drukarnia Polska pozostają niezmienione przy zastosowaniu podwyżek przewidzianych cennikiem.

4. Powyższy jednolity tekst cennika uzgodniono na posiedzeniu Komisji Redakcyjnej w dniu 9 listopada 1938 r. jako obowiązujący wszystkie drukarnie wymienione w ustępie 1 oświadczeń protokólarnych.

Za Zakłady Drukarskie Grupy I, II i III:

(—) *dr Juliusz Scharf*
(—) *Franciszek Zemanek*
(—) *Abraham Lehrhaft*

Za Związek Zawodowy Drukarzy i Pokrewnych Zawodów w Polsce, Oddział Kraków:

(—) *Kazimierz Butwin*
(—) *Jan Karbowski*
(—) *Wiktor Koczub*

Rejestruję.

Kraków, dnia 2 stycznia 1939 r.
Nr rej. 165/IV.

Inspektor Pracy VII Okręgu:

(—) *inż. W. Dubowik*

TŁOCZONO Z POLECENIA MINISTRA OPIEKI SPOŁECZNEJ.

ZAMÓWIENIA I WPŁATY NALEŻY KIEROWAĆ POD ADRESEM MINISTERSTWA OPIEKI SPOŁECZNEJ, WARSZAWA UL. DŁUGA 38/40.

Drukarnia Państwowa Nr 106070. 20.III.1939. 800.

Prenumerata roczna 20 zł. **Cena niniejszego numeru 60 gr.**